

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA DİPLOMASİ VE AĞIRLAMA

19. Yüzyılda İstanbul'un Önemli Konukları

Prof. Dr. A. Melek ÖZYETĐİN
Doç. Dr. Ayşe ERSAY YÜKSEL
ÖĞr. Gör. Elif Tuğçe KURT

otukennesriyat

YAYIN NU: 2097
KÜLTÜR SERİSİ: 1140

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-711-0

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: Yıldız Teknik Üniversitesi, 2023
Ötüken Neşriyat'ta **1. BASIM**

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: İmak Ofset

Baskı: İmak Ofset Basım Yayın AŞ
Akçaburgaz Mah. 137. Sokak Nu:12 Esenyurt/İstanbul
Tel: (0212) 444 62 18
Sertifika Nu: 71320

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Prof. Dr. Ayşe Melek Özyetgin

1970 yılında Ankara’da doğdu. 1991 yılında A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 1992 yılında aynı bölümün Eski Türk Dili Ana Bilim Dalında araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 1993 yılında, aynı üniversitede yüksek lisans programını, 1999 yılında da yine aynı bölümde doktora programını tamamladı. A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün Eski Türk Dili Ana Bilim Dalında 2002 yılında Doçentlik unvanını, 2008 yılında da Profesörlük ünvanını aldı. 2005-2006 yılında Çin/Pekin’deki Merkezi Milliyetler Üniversitesinin (The Central University For Nationalities) Uygur Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisanüstü dersler vermek üzere bir dönem için davetli konuk öğretim üyesi olarak bulundu.

2006-2012 yılları arasında Türk Dil Kurumunda Güncel Türkçe Sözlük ve İmla Kurulunda çalışma grubu üyesi oldu. 2010-2012 yılları arasında Türk Dil Kurumu Başkan yardımcılığı görevini üstlendi. 2012 yılında altı aylığına Londra’da Yunus Emre Enstitüsünde ders vermek ve araştırma yapmak için bulundu. Prof. Özyetgin 2014 yılından itibaren UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Dünya Belleği İhtisas Komitesi Üyeliğini sürdürmektedir. Ayrıca 2009-2012 yılları arasında Yunus Emre Enstitüsü Danışma Kurulu Üyeliği yapan Prof. Özyetgin 2021 yılında yeniden Yunus Emre Enstitüsü Danışma Kurulu üyeliğine seçilmiştir.

Prof. Dr. A. Melek Özyetgin, 2013 yılından itibaren Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Aynı üniversitede 2014-2015 yılları arasında Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Yardımcılığı görevini, 2013-2019 yılları arasında Rektörlüğe bağlı Türk Dili Bölüm Başkanlığı görevlerini üstlenmiştir. Prof. Dr. A. Melek Özyetgin 2022 yılı şubat ayından itibaren de Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanlığı görevini yürütmektedir. Ayrıca Prof. Özyetgin Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde 2015 yılında kurulan Sultan II. Abdülhamid Uygulama ve Araştırma Merkezinin müdürlüğü görevini de kuruluşundan itibaren sürdürmektedir. Prof. Dr. Melek Özyetgin’in bilimsel çalışmaları, Altın Orda, Kıpçak ve Uygur dönemini kapsayan orta dönem Türk dili tarihi ve kültürü üzerinde yoğunlaşmıştır. Prof. Özyetgin’in yurtdışında ve yurtiçinde yayımlanmış kitap, makale ve bildirilerden oluşan 95 adet yayını bulunmaktadır. İngilizce bilen yazar evli ve bir çocuk sahibidir.

Doç. Dr. Ayşe Ersay Yüksel

1985 yılında İstanbul Üsküdar’da doğdu. İlk ve orta eğitimini Ankara’da tamamdı. 2006 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun oldu. 2008 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Sanatları Tarihi Ana Bilim Dalı’nda araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. 2011 yılında Türk İslam Sanatları tarihi ana bilim dalında “Ankara’da Dini Yapılarda Mahalli Üslup” başlıklı tezi ile yüksek lisansını tamamladı. 2017 yılında “Osmanlı Sultanı II. Abdülhamid’in Sanat Himayesi” başlıklı teziyle Doktor ünvanını aldı. 2017 ile 2021 yılları arasında Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Sanatları Tarihi Ana Bilim Dalı’nda doktor araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2019 yılında İran Tebriz İslam Sanatı Üniversitesi’nde misafir araştırmacı olarak Safevi dönemi sanat ve mimarisi konusunda araştırmalarını sürdürdü. 2021 yılında doktor öğretim üyesi oldu. 2022 yılında Doçent ünvanı alan

yazar, 2022'den itibaren Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Sanatları Tarihi Anabilim Dalında görev yapmaktadır. Çalışmalarını geç dönem Osmanlı sanatı ve mimarisi, Osmanlı sanat himayesi, Osmanlı fotoğraf sanatı üzerinde yoğunlaştıran yazar alanı ile ilgili çok sayıda uluslararası ve millî kongre, sempozyum ve seminerlere katılmış, bu konuda kitapları ve birçok makalesi yayımlanmıştır. Yazar Yıldız Teknik Üniversitesi Sultan II. Abdülhamid Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin akademik danışmanlarından. Hâlen Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Sanatları Tarihi Ana Bilim Dalı başkanı olan yazar, İngilizce ve Arapça bilmekte olup, evli ve iki çocuk annesidir.

Öğr. Gör. Elif Tuğçe Kurt

1992 yılında Erzincan'da doğdu. İlk ve orta eğitimini Erzincan ile İstanbul'da tamamladı. 2014 yılında İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun oldu. 2017 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ana bilim dalında "Türk Milliyetçiliğinin Çağdaş Düşünürü Nevzat Kösoğlu, Hayatı ve Eserleri" başlıklı tezi ile yüksek lisansını tamamladı. 2018 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Sultan II. Abdülhamid Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde öğretim görevlisi oldu. 2020 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimleri ve Uluslararası İlişkiler ana bilim dalında "II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Amerika Diplomatik İlişkileri" konulu ikinci yüksek lisansını bitirdi. 2020 yılında Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi ana bilim dalı, Yakınçağ tarihi bilim dalında doktora programına başladı. Yakınçağ Osmanlı tarihi, Osmanlı diplomasi tarihi, Osmanlı fotoğraf tarihi, sosyal ve kültürel tarih üzere çalışmalarını sürdüren yazar "Yıldız Sarayı Fotoğraf Koleksiyonu'ndan Amerika Birleşik Devletleri'ne Gönderilen Albümler Üzerinden Osmanlı Devleti'nde İmaj ve Propaganda" başlıklı doktora tezini hazırlamaktadır. 2022 yılında görev aldığı Sultan II. Abdülhamid Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde müdür yardımcısı olarak görev yapmaya başlayan yazar İngilizce bilmekte olup evli ve bir çocuk annesidir.

ÖN SÖZ

İstanbul tarih boyunca siyasi, askerî, ticari, kültürel ve sanatsal önemi yanında diplomasi geçmişi sayesinde diğer dünya kentleri içinde ayrıcalıklı bir konuma sahip olmuştur. İstanbul'un Osmanlı İmparatorluğu'nun payitahtı olarak seçildiği dönemden 20. yüzyılın başlarına kadar uzanan zaman diliminde şehir diplomasisinin önemli merkezlerinden biri olduğu bilinir. Bilhassa 19. yüzyıl boyunca Avrupa'dakiler başta olmak üzere dünyanın farklı coğrafyalarından ülkeler odaklarını âdeta Osmanlı İmparatorluğu'na çevirmiştir. 19. yüzyılda, Osmanlı diplomasisinin yeniden kurgulandığı ve kurumsallaştığı dönemde İstanbul, çok sayıda önemli konuğu ağırlamıştı. Gelişen teknolojinin ve ulaşım imkânlarının arttığı, âdeta küresel tarihin akışının hızlandığı 19. yüzyılın başından itibaren devletler arasındaki ilişkilerin yürütülmesinde en etkin yöntemlerden biri hâline gelen bu ziyaretlerde Osmanlının Türk İslam kültürüne dayanan ve kendine has örfi hukukuyla sentezlenen diplomasi anlayışının izleri sürülebilir. Bu ziyaretlerde konukların İstanbul'a davet edilmesinden seyahat programlarının yapılmasına, onların karşılanmasından ikamet edilecek mekânların ayarlanmasına, resmî programlarından uğurlanmalarına ve konuklara sunulacak hediye ve nişanlara kadar her türlü ayrıntı planlanmış, yabancı konuklar çoğunlukla Osmanlının köklü gelenek ve teşrifat usullerine dayanılarak ağırlanmış, kendine has resmî ve gayiresmî törenlerle onurlandırılmıştır. Bilhassa Sultan Abdülmecid (1839-1861), Sultan Abdülaziz (1861-1876) ve Sultan II. Abdülhamid (1876-1909) dönemlerindeki ülkeler arası ilişkiler ile protokol, merasim ve teşrifat anlayışının değişiminin yansımaları olan bu üst düzey resmî ziyaretler diplomasisinin en etkin yöntemlerinden biri olmuştur.

Bu kitapta 19. yüzyıl boyunca İstanbul'a gelen pek çok hanedan mensubu, devlet başkanı ve önemli konuklar arasından sadece en önde gelenlerden seçilenler üzerinden Osmanlı İmparatorluğu'nun diplomasi ve ağırlama geleneğine ışık tutulmuştur. İstanbul'a yapılan ziyaretlerin zengin çeşitliliği bu ziyaretleri bir dönemle sınırlamayı gerektirmiştir. Kitapta Fransa, İngiltere, İtalya, Amerika Birleşik Devletleri, Karadağ, İsveç-Norveç, Japonya, Almanya, Siyam (Tayland), Sırbistan ve İran gibi doğu ve batıdaki çeşitli ülkelere İstanbul'a gelen önemli konukların ziyaretleri bir seçki olarak sunulmuştur.

Kitap bir cihan imparatorluğu olan ve 19. yüzyılın siyasi tarihinde büyük etkisi bulunan Osmanlı İmparatorluğu'nun kadim diplomasi kültürünü yazılı ve görsel arşiv kaynaklarına dayanarak belgelerken Türkiye Cumhuriyeti'ne aktarılan diplomasi mirasına da ışık tutmaktadır.

Dünyanın en büyük imparatorluklarından olan Osmanlı İmparatorluğu'nun diplomatik birikimini yansıtan önemli ziyaretleri, tarihî kaynaklar, yazılı ve görsel belgeler üzerinden özgün bir içerikle bugüne aktaran bu eserin ilk baskısı Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılının ve "Türk Hariciyesi"nin 500. yılının kutlandığı 2023 yılında T.C. Dışişleri Bakanlığının desteğiyle Yıldız Teknik Üniversitesi Sultan II. Abdülhamid Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından Türkçe ve İngilizce olarak yapılmıştır. 700 adet İngilizce ve 300 adet Türkçe olarak prestij kitap şeklinde yayımlanan kitapların İngilizce baskısının tamamı T.C. Dışişleri Bakanlığınca dış misyonlara ulaştırılmış, kitap bu ihtiyaca binaen sınırlı sayıda yayımlanmış, satışa sunulamamıştır. Söz konusu kitabın Türkçe baskısı hâlihazırda tükenmiştir. Buna istinaden alanında bir boşluğu dolduran ve ciddi bir akademik çalışmaya dayanan esere olan ilgi ve ihtiyaç dolayısıyla gözden geçirilerek bazı ilave ve değişikliklerle yeniden yayımlanmasına karar verilmiştir.

Uzun soluklu bir çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkan bu kitabın hazırlanma sürecinde büyük katkıları bulunan çok sayıda uzman, araştırmacı, akademisyenden destek ve yardım alınmış, bu sayede yerli ve yabancı özel ve tüzel arşivlerden pek çok görsel ve yazılı belge temin edilmiştir. Burada tek tek isimlerini zikredemediğimiz ama desteklerini aldığımız tüm kişi ve kurumlara teşekkürü borç biliriz. Eserin ilk baskısını yapan Yıldız Teknik Üniversitesi ile T.C. Dışişleri Bakanlığına teşekkür ederiz. Ayrıca Ötüken Neşriyat'a da bu eseri ilim dünyasının istifadesine sunma fırsatı verdiği için şükranlarımızı sunarız.

Osmanlıdan Cumhuriyet'e aktarılan diplomatik birikim ve derinliğini yansıtan önemli ziyaretleri tarihî kaynaklar üzerinden günümüze taşıyan bu eserin Türkiye ile dünya devletleri arasındaki dostluk ve iş birliği ilişkilerine katkı sağlamasını, bu sahada yapılacak akademik ve kültürel çalışmalara ilham olmasını temenni eder, ilim ve kültür dünyasına hayırlı olmasını dileriz.

Prof. Dr. A. Melek ÖZYETGİN
Doç. Dr. Ayşe ERSAY YÜKSEL
Öğr. Gör. Elif Tuğçe KURT

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	7
GİRİŞ	11
Diplomasiye Dair	13
Osmanlı İmparatorluğu'nda Diplomasi	14
Osmanlı İmparatorluğu'nda Elçilik ve Ağır lama	18
19. Yüzyıla Diplomasi Geleneği Açısından Bir Bakış	45
19. YÜZYILDA İSTANBUL'UN ÖNEMLİ KONUKLARI	95
Prens Napolyon ile Cambridge Dükü George William Frederick Charles'ın Ziyareti (1854).....	101
İngiltere Veli aht Prensi Edward'ın (VII. Edward) Ziyaretleri (1862, 1869)	109
Fransa İmparatoriçesi Eugénie'nin Ziyareti (1869).....	121
İtalyan Hanedan Üyelerinin Ziyaretleri (1862-1900)	135
Amerika Birleşik Devletleri 18. Başkanı Ulysses S. Grant'ın (1878) ve Abd Kongre Üyesi Abram S. Hewitt'in Ziyaretleri (1884)	145
Karadağ Prensi I. Nikola'nın Ziyaretleri (1883, 1899)	153
İsveç-Norveç Kralı II. Oscar'ın Ziyareti (1885)	167
Japon Prensi Komatsu Nomiya Akihito ve Eşi Prenses Yoriko'nun Ziyaretleri (1887)	177
Alman İmparatoru II. Wilhelm ve Eşi İmparatoriçe Augusta Victoria'nın Ziyaretleri (1889, 1898)	189
Siyam Krallığı'ndan Prens Damrong'un Ziyareti (1891)	213
Sırbistan Kralı Aleksandar Obrenović'in Ziyareti (1894)	221
İran Şahı Muzafferüddin'in Ziyareti (1900)	229
NOTLAR	249
KAYNAKLAR	278
DİZİN	293

GİRİŞ

DİPLOMASİYE DAİR

Diplomasi, sosyal bilimlerde üzerinde en çok tartışılan ve birden çok tanımı olan kavramlardan biridir. Sözcüğün kökeni eski Yunan dilindeki “diploma” sözünden gelir. İkiye katlamak anlamına gelen “diploma” Roma İmparatorluğu’nda devlete ait tüm resmî belgelere katlanışından dolayı verilen isimdi.¹ Bu çerçevede diplomasi sözcüğü 18. yüzyıla kadar “belgeleri inceleme bilimi” anlamına gelirdi. 1796 yılında ise ilk defa Edmund Burke tarafından “uluslararası ilişkileri yürütme sanatı” karşılığına kullanıldı.²

Modern anlamda diplomasi uluslararası ilişkilerin barışçıl yol ve araçlarla yürütülmesidir³ ve devletlerin dış politika araçlarından biri olarak askerî, siyasi, kültürel ve ekonomik pek çok alanı kapsar. En önemli fonksiyonlarından biri temsiliyet olan diplomasi devletler arası ilişkilerde uygulanan protokol, merasim, teşrifat usulleri ile devletin geleneğini yansıtan ve gücünü simgeleyen önemli bir iletişim alanıdır.

Diplomasi faaliyetlerinin başlangıcı tarihte oldukça eskilere gider. 15. yüzyıla kadar uygulanan ve temsilcilerin herhangi bir yere belirli bir amacı ya da görevi gerçekleştirmek için geçici bir süreyle gönderildiği diplomasi türüne “Ad Hoc” diplomasi denir. Burada geçici ve tek yanlı bir durum söz konusudur.⁴ Ancak zamanla devletlerin büyümesi, devletler arasındaki iletişim ve etkileşimin artması, ekonomik ilişkilerin çoğalmasıyla geçici ve tek yanlı olan diplomasi yeterli gelmemiş, ilişkilerin daha etkin ve hızlı yürütülmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu bağlamda 15. yüzyıla beraber başta İtalyan şehir devletleri olmak üzere diplomaside karşılıklı temsile geçilmeye başlanmıştır.⁵

Tarihsel süreç içerisinde devletler arasındaki etkileşim ve iletişim gereksinimlerinin artmasıyla 19. yüzyılda sürekli diplomasi 1815 Viyana Kongresi’yle kurumsal bir özellik kazanmıştır. Bu kongrede hazırlanan tüzükle elçilik sınıfları belirlenmiş, diplomatik temsilciler sınıflandırılmıştır. 1818’de düzenlenen Aix-la-Chapelle Konferansı’nda ek düzenlemeler yapılarak diplomasi uluslararası boyutta belirli bir standart kazanmıştır.⁶ 18. yüzyılda gelişmeye başlayan diplomasi ve kurumları 19. yüzyılda altın çağını yaşamıştır.⁷

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA DİPLOMASİ

Diplomasi imparatorluklar için siyasi gücü etkin kılmamanın, çeşitli tören ve simgelerle de görünür olmanın araçlarından biridir. Her devletin olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu'nun diplomasi anlayışı da değişen koşullar ve dünya algısı paralelinde altı yüz yıllık ömrü boyunca aynı kalmamış, değişime uğramıştır. Osmanlıda 18. yüzyıla kadar çoğunlukla askerî ve siyasi gücün desteklenmesi biçiminde kullanılan diplomasi, 18. yüzyıl sonrasında her anlamda kozmopolit bir sistemi ayakta tutabilmek için gereken en önemli unsurlardan biri hâline gelmiştir.⁸

İslam öncesinde Orta Asya'da geniş bir alanda varlık gösteren eski Türk devlet gelenekleri ve İslamiyet'in kabulüyle ortaya çıkan ilkelerle şekillenmiş Türk devlet yapısına dayanan Osmanlı diplomasisini aynı zamanda hâkim olduğu coğrafyadaki köklü Roma ve Bizans medeniyetlerinin sözlü ve yazılı diplomasi mirası da etkilemiş, temsil ve

protokol usullerinin belirlenmesinde büyük rol oynamıştır. Osmanlı İmparatorluğu kuruluşundan itibaren altı yüz yıllık tarihi boyunca Doğu'da ve Batı'da dönemin diğer Türk ve yabancı hâkim devletleri ile sözlü ve yazılı olarak karşılıklı temsilciler vasıtasıyla etkili diplomatik ilişkiler sürdürmüştür.

18. yüzyıla kadar Osmanlı Devleti'nin dış dünyayla, özellikle Batı'yla ilişkileri *dârülharp*, *dârülislam*, *eman* ve *ahidname* kavramları çerçevesinde belirleniyordu. Dış politikayı belirleyen bu uygulamalarda Osmanlı'nın devlet gele-

Üsküdar, Selimiye, Fenerbahçe, İstanbul, Galata ve Haliç (TSM, nr. 121-724)

neği ve teamülleri kadar içinde yaşadıkları dönemin şartları da etkiliydi. Yine dönemin diğer güçlü ve büyük devletlerinde olduğu gibi Osmanlılar da dış dünya ile kurdukları ilişkilerde sahip oldukları yüksek askerî gücün verdiği özgüvenle hareket ediyordu.⁹ İslam egemenliği altında bulunan Müslümanlar ile İslam idaresini tanıyan gayrimüslimlerin yaşadığı bölgeler *dârülislam* olarak adlandırılırken Müslüman egemenliği dışında kalan alanlara *dârülharp* denilirdi.¹⁰ İslam hâkimiyetinde olmayan ama Müslüman bir devlete vergi ve anlaşmalar yoluyla bağlanan devletleri *dârülsulh* kavramı ifade ediyordu. *Eman* anlayışında ise Osmanlı topraklarına diplomatik bir görevle, ticaret ve ziyaret amacıyla gelen gayrimüslimler misafir kabul ediliyor, can ve mal güvenlikleri sağlandığı gibi yanlarına mihmandar verilerek her türlü masrafları devletçe karşılanıyordu.¹¹

Fatih Sultan Mehmed (1444-1446, 1451-1481) döneminde İstanbul'un fethiyle beraber Bizans sahneden çekilirken Osmanlı bölgede büyük bir güç hâline gelmiş, imparatorluğun devletler arası ilişkileri yönlendirme gücü de artmıştır. Konumu gereği siyasi, askerî ve ticari faaliyetlerin merkezi konumunda olan İstanbul, Osmanlı'da diplomasi'nin kalbi ve bir yönetim merkezi olarak şekillenmiştir. İstanbul bu ticari ve siyasi gücüyle dünya diplomasi-

Fatih Sultan Mehmed portresi
(TSMK, H. 2153, y. 10a)

sindeki yerini belirlemiş ve bunun sonucu olarak 15. yüzyılda İtalya'da ortaya çıkan karşılıklı temsilin ilk uygulandığı yerlerden birisi olmuştur. Özellikle 1450'lerden itibaren şehre yerleşen hem ayrıcalıkları olan hem de ticari imtiyazları kontrol eden Venedik balyosu Osmanlı Devleti ile kendi toplumu arasındaki irtibatı sağlarken aynı zamanda Batı'ya haber aktarımının da temel kaynağını oluşturmaktaydı. İlerleyen yıllarda Lehistan, Rusya, Fransa gibi devletlerin temsilcilerinin de İstanbul'da yerleşik düzene geçmesi bu ülkeler arasındaki rekabeti artırmış, 15. yüzyıl ile 16. yüzyılın ortalarında Osmanlı toprakları Avrupa siyasetinin ve diplomasisinin merkezi hâline gelmiştir.¹² Bu dönemde Fatih Sultan

Mehmed tarafından Osmanlı teşkilat yapısı düzenlenirken teşrifata ait usul ve kaideler de yazılı olarak belirlenmiştir.¹³

Devlet protokolünün Osmanlı belgelerinde kullanılan adı olan teşrifât-ı kadimenin belirleyicilerinden olan Fatih'in kanunnamelerinde; elçilerin nasıl karşılanacağı, elçilere yapılacak masraflar, arza nasıl ve ne şekilde girileceği ve benzeri birçok husus kanuna bağlanmıştı.¹⁴ Teşrifat ile ilgili güçlü ve geleneksel bu bürokratik yapılanma Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) döneminde daha da belirginleşmişti.¹⁵ Osmanlı devlet bürokrasisinin klasik dönemdeki merkezi olan Topkapı Sarayı'nda belirlenmiş teşrifat kuralları öteden beri elçi kabul törenlerinde dikkatle uygulanmıştır. Bu protokolün inceliklerle belirlenmesi hiç kuşkusuz köklü bir devlet ve şehir geleneğine işaret ettiği gibi aynı zamanda güçlü bir imparatorluğun da göstergelerindendi.¹⁶ Yabancı devletlerin elçileri Osmanlı İmparatorluğu'nun o ülkeyle olan siyasal ilişkilerine göre şekillenen diplomasisine uygun bir biçimde gelip gitmiş ve Osmanlı sarayı dünya tarihinin en önemli diplomatik merkezlerinden biri olmuştur. Yabancı elçilere titizlikle uygulanan protokol kurallarına *El-kâdimu yûzaru* denilmekteydi.¹⁷

Osmanlı topraklarındaki ticari etkinlikleri nedeniyle İstanbul'da daimî elçi bulunduran ilk topluluk Venedikliler idi.¹⁸ Ardından Polonya (1475), Rusya (1495), Fransa (1525), Nemçe (1528), İngiltere (1583) ve Felemenk (1612) gibi devletler de siyasi ve ekonomik imtiyazlarını koruma kaygısı ile İstanbul'da temsilcilikler kurdular.¹⁹ Karşılıklı temsil ve sürekli elçilik anlayışı III. Selim'e (1789-1807) kadar Osmanlı diplomasisine yabancı idi. Bununla birlikte gerekli durumlarda Osmanlılar "fevkalade elçi" unvanıyla yabancı devletlere elçiler gönderiyorlardı. Aynı zamanda bu elçilerin yanında Kırım hanları, Eflak-Boğdan voyvodaları, Dubrovnik ve Erdel beyleri de Osmanlı İmparatorluğu'nun Batı'yla haber ağını kurup devletin dış iletişimini sağlıyordu.

Osmanlı İmparatorluğu 1793 yılına kadar diplomasiyi tek taraflı şekilde kullanıp sürekli elçi bulundurmasa da Batı ile olan ilişkilerini sıkı tutmuş; barış antlaşmaları yapmak, padişah cüluslarını haber vermek, tahta çıkan Avrupalı monarkların taç giyme törenlerinde bulunmak gibi nedenlerle ülkelere kısa süreli elçiler göndermiştir.²⁰ Ancak 17. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı İmparatorluğu'nun askerî ve siyasi durumu devletin Batı'ya bakış açısının değişmesini beraberinde getirmiş, Avrupa'da şekillenen diplomasiye ve kurumlarına da adapte olma ihtiyacını doğurmuştur.

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA ELÇİLİK VE AĞIRLAMA

Eski Yunan'dan itibaren mevcut olan ve devletler arası ilişkilerin tamamını yürüten bürokratik mekanizmayı ifade eden diplomasi sözcüğünün uluslararası ilişkilerin temsilciler yoluyla yürütülmesini içeren yeni bir anlam kazanması uzunca bir sürecin sonunda gerçekleşmiştir.²¹ Buna karşılık devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerinde elçi kullanma geleneğinin kökeni oldukça eskilere dayanmaktadır.²² Elçi, bir devleti başka bir devlet nezdinde diplomatik teamüller ve belirli kurallar çerçevesinde, daimî ya da geçici olarak temsil etmek üzere özel görevlendirilen diplomatlara verilen isimdir. Tarihi ilk çağlara kadar giden elçilik kurumu, zamanla sağlam bir gelenek hâline gelmiş ve

Topkapı Sarayı (TSM, nr. 121-727)

devletler arası diplomaside hukuki bir statü kazanmıştır.²³ Diplomasinin en önemli fonksiyonlarından olan temsiliyeti yürütmek için devletlerin belirlediği aktörlerin başında gelen elçiler, Osmanlı İmparatorluğu'nda 15. yüzyıldan itibaren devletler nezdindeki faaliyetlerin yürütücüsü olmuştur.²⁴

Elçiler diplomasideki önemli konuları sebebiyle Türk edebiyatındaki siyasetname türünde yazılmış pek çok önemli eserde konu edilmiş ve elçilerde bulunması gereken özellikler belirlenmiştir. Bu eserlerin başında gelen Yusuf Has Hacib'in (ö.11. yüzyıl) *Kutadgu Bilig*'i ve Nizamülmülk'ün (ö. 1092) *Siyasetnamesi* ideal bir elçinin vasıflarını sıralayan, günümüze ulaşmış, evrensel değeri olan edebî ve tarihî kaynaklardır. Yusuf Has Hacib elçilerin sahip olması gereken özellikler arasında akıllı, bilgili, güzel ahlaklı ve güvenilir olmayı, meslekî bilgi ve beceri açısından yeterliliği, gözü açık, hazır cevap olmayı, zafiyetlerden uzak durmayı, dış görünüşüne önem vermeyi ve fasih bir dille konuşma becerisini sıralar.²⁵ Nizamülmülk de eserinde elçi olarak görevlendirilecek kişilerin seçiminde ve gelen elçilerin ağırlanmasında çok dikkatli olunması gerektiğini önemle vurgular, elçi olarak görev alacak kişilerde bulunması gereken özellikleri ayrıntılı bir şekilde dile getirir. Bu tarihî eserlere göre elçi; hükümdarına iyi hizmet eden, güzel söz söyleme becerisine sahip, çok seyahat etmiş olmasının yanı sıra hemen her konuda bilgili, ileri görüşlü, bilge ve cesur olmalıdır. Elçiler aynı zamanda savaşılabilen (at ve silah kullana-

---

19. YÜZYILDA İSTANBUL'UN ÖNEMLİ KONUKLARI

---

19. yüzyıl dünya genelinde siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel değişimlerin olduğu, hızlı bir sanayileşme ve teknolojik ilerlemelerin gerçekleştiği ve önemli tarihî olayların yaşandığı özel bir dönemdir. Bu bağlamda değişen dünya düzeni devletler arasındaki etkileşimi şekillendirmiş, dolayısıyla iletişim kanalları da bu doğrultuda çeşitlenmiştir. Bu dönemde özellikle ulaşımın da kolaylaşması sayesinde hanedan aileleri geçmiş yüzyıllara göre daha fazla seyahat ederek yabancı ülkelerle ve diğer hanedan aileleri ile yakın temasta olmuştur. Öte yandan 1815 Viyana Kongresi'nden sonra Batı'da gittikçe artan özgürlük ve milliyetçilik akımlarının etkisi ile Avrupa hanedan aileleri arasında daha sık ve yakın ilişkiler kurulmaya başlanmış, karşılıklı ziyaretler artmıştır.¹ Bu kapsamda Avrupa hanedan aileleri başta olmak üzere dünyanın farklı ülkelerinden Osmanlıya da çok sayıda ziyaret gerçekleşmiştir.

Osmanlı Devleti'nde II. Mahmud'dan önce yabancı hükümdarların ve hanedan mensuplarının ağırlanması ile ilgili yeterli bilgiye kaynaklarda rastlanmaz. Bu konuda en eski kaynaklardan birinin yazarı olan Ahmed Cevdet Paşa, II. Mahmud döneminde Avusturya İmparatoru'nun kardeşi Arşidük'ün İstanbul'u ziyaret ettiğini ve bu ziyareti sırasında Arşidük'e Saray-ı Hümayun'da bir ziyafet verildiğini yazmaktadır.² Esasında II. Mahmud döneminde sarayın bir ziyafetle Avrupalı bir hanedan mensubuna açılması Osmanlı devlet geleneğinde yenilikçi bir adımdır. 19. yüzyıldan itibaren değişen dünya düzeni ile birlikte Osmanlıda özellikle 1839'dan sonra yabancı hanedan üyeleri daha fazla ağırlandırmaya başlamış, Abdülmecid dönemi ile birlikte bu gibi ziyaretler sık rastlanan bir durum hâline gelmiştir. Sultan Abdülaziz'in zamanında ise İstanbul ve Avrupa sarayları arasındaki ilişkiler daha da gelişmiştir. Arşiv kayıtları özellikle Avrupa'ya ilk ziyareti yapan Osmanlı padişahı Abdülaziz döneminde Avrupa hanedan ailelerinin doğum, evlenme, tahta çıkış, ölüm gibi olaylar vesilesiyle karşılıklı uygulanan protokolün gereklerinin dikkatli bir şekilde yerine getirildiğini göstermektedir.³

Abdülaziz'in ardından tahta çıkan V. Murad'dan sonra 1876'da padişah olan II. Abdülhamid döneminde de yabancı hanedan mensuplarının ziyaretleri artarak devam etmiş, bu önemli ağırlamalar ile ilgili devletin protokolleri daha da yerleşmiş kurullarla yürütülmüştür. Özellikle II. Abdülhamid'in değişen dünya düzenine uygun olarak dış politikadaki vizyonu gereği İstanbul'a

PRENS NAPOLYON İLE CAMBRIDGE DÜKÜ GEORGE WILLIAM FREDERICK CHARLES'IN ZİYARETİ (1854)

Osmanlı İmparatorluğu ile Rusya arasında 1853'te çıkan Kırım Savaşı İstanbul'a pek çok üst düzey ziyaretin yapılmasına neden olmuştur. Bunlardan biri Rusya'ya karşı Osmanlının müttefiki olan Fransa Kralı Napolyon Bonapart'ın kuzeni Prens Napolyon'un ziyaretidir.

Prens Napolyon'a İstanbul ziyaretinde, bir diğer müttefik devlet olan İngiltere kraliçesinin yakını Cambridge Dükü George William Frederick Charles ve İngiliz Mareşal Lord Raglan eşlik etmiş, her iki konuk da harp mahalline gitmeden önce Osmanlı topraklarında özenle ağırlandı.

Napoleon-Jérôme Bonaparte veya Jérôme Napolyon olarak bilinen Prens Napolyon 9 Eylül 1822 yılında Trieste'de doğmuş, 17 Mart 1891'de Roma'da ölmüştür. İmparator III. Napolyon'un en büyük kuzeni olan Prens Napolyon Fransa'daki İkinci İmparatorluğun askerî ve politik alanda ileri gelenlerinden biridir.

Prens Napolyon'un İstanbul'da ağırlanması tarihî değeri haiz bir olaydır. Çünkü bu ziyaret, kökleri oldukça eskiye giden Osmanlı-Fransız ilişkilerinin ortak geçmişinde, Fransız hanedan ailesinden bir prensin Osmanlı topraklarında ilk kez ağırlanması ba-

Prens Napolyon-Joseph-Charles-Paul Bonaparte

İNGİLTERE VELİAHT PRENSİ EDWARD'IN (VII. EDWARD) ZİYARETLERİ (1862, 1869)

Galler Prensi ve Chester Kontu unvanlarını taşıyan Prens Albert Edward (1841-1910) 1861 yılında kutsal topraklar ile Mısır'ın da dâhil olduğu bir Doğu gezisine çıkmayı planlamıştır. Fakat babası Prens Albert'in ani ölümü üzerine bu seyahat birkaç ay ertelenmiş, nihayetinde Prens Albert Edward'ın seyahati 1862 yılının Şubat ayında Londra'dan başlamıştır. Prens, Osborne Vapuru'yla Mısır, Kudüs, Şam ve Beyrut'u ziyaret ettikten sonra 20 Mayıs'ta İstanbul'a gelmiştir.¹ Prens ve maiyetinin İstanbul'a bu ziyaretleri gayriresmî bir seyahat niteliğindedir.² Prens 1862 yılında gerçekleştirdiği bu Doğu seyahatini bir günlük tutarak kayıt altına almıştır. İstanbul'a gelirken Prens ve maiyetini Çanakkale'de karşılamak üzere Tersâne-i Âmire Meclis Reisi Ferik Mustafa Paşa tayin edilmiştir.³ Taif Vapuru ile karşılanan Prens 20 Mayıs'ta İstanbul'a ulaşmış, Dolmabahçe önlerine geldiğinde şerefine atılan 21 pare top atışıyla karşılanmıştır. İcra edilen karşılama töreninde dönemin Osmanlı sadrazamı, hariciye nazırı gibi devlet adamları yer almıştır.

İskelede Sultan Abdülaziz tarafından karşılanan Prens ve beraberindekiler doğrudan Dolmabahçe Sarayı Mâbeyn-i Hümayun'a geçmiş burada kabul töreni gerçekleştirile-

Prens Edward'ın Abdullah Biraderler tarafından çekilen fotoğrafı
(Royal Collection Trust / © Her Majesty Queen Elizabeth II 2022)

FRANSA İMPARATORİÇESİ EUGÉNIE'NİN ZİYARETİ (1869)

1853-1856 yılları arasında Kırım Savaşı devam ederken Fransa İmparatoru III. Napolyon eşi İmparatoriçe Eugénie ile birlikte İstanbul'a bir ziyaret planlamıştır. Özellikle savaş alanındaki gelişmeleri takip etmek için İstanbul üzerinden cepheye gitmeyi planlayan İmparator için İstanbul'da kaldığı süre boyunca en iyi şekilde ağırlanmasını sağlayacak hazırlıklara başlanmıştır. Bu ziyaret hazırlığının ayrıntıları ile Sultan Abdülmecid bizzat ilgilenmiştir. Fransa'dan İmparator'un ziyareti ile ilgili protokolü teftiş etmek için saray görevlisi Miralay Bevil İstanbul'a gönderilmiştir. Padişah'la da görüşen Bevil, İmparator ve İmparatoriçe'nin ikametleri için Baltalimanı Sahilsarayını kararlaştırmış, saray ve çevresi bu ziyaret sebebiyle yeniden düzenlenmiştir.¹

Osmanlı arşivindeki hariciye defterinde bu ağırlama programı ile ilgili verilen ayrıntılı bilgiler ilgi çekicidir: Fransa İmparatoru, Padişah tarafından bizzat görevlendirilen Serasker Paşa, Kaptan Paşa ve Hazîne-i Hâssa Nazırı Ali Galip Paşa tarafından Çanakka-
le Boğazı'nda, Sadrazam tarafından da Yeşilköy'de karşılanarak şerefine 100 pare top atışı yapılacak ve Donanma-yı Hümâyun'a ait gemilerin selamı ile birlikte Saltanat-ı Hümâyun kayıklarından birine binerek kendisine tahsis edilen saraya geçecektir. Ertesi akşam İmparator ve İmparatoriçe Padişah'ın sarayında verilecek özel yemek davetine katılacak, yemekten sonra tiyatro ve benzeri eğlenceler düzenlenecek, eğer uygun görülürse bir gün İmparator Yıldız Kasrı Hümâyunu'nda sabah kahvaltısına davet edilecektir. Bu ağırlama programında ayrıca İmparator'un hizmetine dil bilen bir subayın ve karada yapacağı yol-

İmparatoriçe Eugénie de Montijo
(Franz Xaver Winterhalter, 1864)

İTALYAN HANEDAN ÜYELERİNİN ZİYARETLERİ (1862-1900)

Veliaht Prens Umberto'nun Ziyareti (16 Ağustos 1862)

Osmanlı-İtalyan diplomatik ilişkilerinin seyrinde İtalyan hanedan üyelerinin İstanbul'a yaptıkları ziyaretler ayrı bir öneme sahiptir. Bu ziyaretlerden ikisi Sultan Abdülaziz dönemine denk gelir. 1862 yılında Veliaht Prens Umberto, 1869'da ise Prens Amedeo İstanbul'u ziyaret etmiş ve Sultan Abdülaziz'in konuğu olmuştur.

Bilindiği gibi İtalyanlar ile Türkler arasındaki daha çok ticaret vesilesiyle ortaya çıkan ilişkilerin tarihi 9. yüzyıla kadar geriye gider.¹ 14. yüzyılın başında Osmanlı İmparatorluğu İtalyan şehir devletleri ile oldukça yakın bir ilişki içindeydi. Ayrıca İtalyanlar İstanbul'da bulunan diplomatları, tüccarları, gezginleri ve sanatçıları aracılığıyla burada yeni ve zengin bir diplomasi yaratmıştı.² İki devlet arasında ekonomi ve kültür alanlarında artan ilişkiler neticesinde İtalyanlar İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirler yanında Anadolu'nun çeşitli bölgelerine de yerleşmeye başlamıştır. Yerleşimin arttığı bölgelerde İtalyanlar tarafından açılan ve yönetilen okullar, hastaneler, dernekler, tiyatrolar ve yaptıkları yayınlar Osmanlıdaki toplumsal hayatı belirli ölçülerde etkilemekteydi. Özellikle Tanzimat döneminden itibaren Osmanlı'nın değişen sosyal ve kültürel hayatında İtalyan müzisyen, mimar, sanatçı ve levanten ailelerinin etkisi büyük olmuştur.³

19. yüzyılda Osmanlı ile İtalya arasında hanedan üyelerinin İstanbul'a ziyaretleri sebebiyle yakın ilişkiler devam

Savoya Dükü ve İtalya Kralı I. Umberto
(National Portrait Gallery, London)

KARADAĞ PRENSİ I. NİKOLA'NIN ZİYARETLERİ (1883, 1899)

Sultan II. Abdülhamid döneminde Karadağ Prensi I. Nikola Petroviç (1841-1921) biri 1883, diğeri 1899 yılında olmak üzere iki defa İstanbul'u ziyaret etmiştir. Karadağ Prensi Nikola I. Petroviç, Avrupa tarihinin en uzun süre yönetimde kalan hükümdarları arasında en başta gelenlerden biriydi. 1860 yılında amcası Prens Danilo'nun öldürülmesi üzerine Karadağ Prensi olarak ilan edilen Nikola, 1918 yılına kadar tam 58 yıl boyunca ülkesi Karadağ'ı yönetmiştir.¹

Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlardaki en önemli coğrafyalarından biri olan Karadağ ile ilişkileri, 14. yüzyıldan itibaren yüzyıllar içinde değişen koşullar çerçevesinde devam etmiştir. Karadağ, 1878 Berlin Antlaşması'yla bağımsızlığını kazanmıştır. II. Abdülhamid'in hükümdarlık dönemine denk gelen bu tarihten sonra Sultan'ın Karadağ Prensi Nikola ile dostane ilişkiler yürüttüğü görülür. Karadağ Prensi Nikola'nın İstanbul ziyaretleri de bu ilişkileri güçlendirmiştir.

Karadağ Prensi'nin İstanbul ziyareti öncesinde sarayda yapılan hazırlıklar merasim-i teşrifatiye defterinde kaydedilmiştir. Bu defterde Karadağ Prensi Nikola için icra olunacak teşrifat, ziyafet masası, her gün hangi gezi programının takip edileceği ayrıntıları ile verilmiştir.

Prens Nikola 16 Ağustos 1883'te Karadağ'ın Kotor Limanı'ndan İstanbul'a hareket etmiş, kendisine Osmanlı İmparatorluğu'nun Çetine Sefiri Rıza Bey ile birlikte askerî görevlilerden oluşan sekiz kişilik bir heyet eşlik etmiştir.² Osmanlı ile

Karadağ Prensi Nikola I. Petroviç
(Ömer M. Koç Koleksiyonu)

İSVEÇ-NORVEÇ KRALI II. OSCAR'IN ZİYARETİ (1885)

Osmanlı İmparatorluğu'nun diplomatik ilişkiler kurduğu Avrupa devletlerinden biri de İsveç Krallığı'ydı. 16. yüzyıldan itibaren İsveç Krallığı ve Osmanlı İmparatorluğu arasında başlayan ilk resmî ilişkiler elçiler yoluyla sürdürülmüş ve ticari anlaşmalarla da geliştirilmiştir. 1814 ile 1905 yılları arasında İsveç ve Norveç devletlerinin ittifakı sonucu ortaya çıkan İsveç-Norveç Krallığı ile Osmanlı İmparatorluğu arasında siyasi ve kültürel açıdan önemli ilişkiler kurulmuştur.¹

İsveç-Norveç Krallığı ve Osmanlı arasındaki yakın ilişkiler II. Abdülhamid'in saltanatı boyunca devam etmiştir. Bu ilişkideki en önemli olaylardan biri Birleşik İsveç-Norveç Kralı II. Oscar'ın 1885 yılında İstanbul'u gayriresmî olarak ziyaretidir.² Kral II. Oscar Fredrik'in (1829- 1907) İstanbul ziyaretinin diğer Avrupa hanedan üyelerinin ziyaretlerinden daha farklı ve özel bir nede-

İsveç-Norveç Kralı II. Oscar Fredrik
(National Portrait Gallery, London)

İsveç-Norveç Kraliçesi Sophia
Wilhelmine Marianne Henriette
(Royal Collection Trust / © Her Majesty
Queen Elizabeth II 2022)

JAPON PRENSİ KOMATSU NOMİYA AKİHİTO VE EŞİ PRENSES YORİKO'NUN ZİYARETLERİ (1887)

Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkim olduğu coğrafyaya en uzak ülkelerden biri olan Japonya ile ilişkiler ancak 19. yüzyılın ikinci yarısında başlamıştı. Dış dünyaya kapalı olan Japonya, Meiji reformlarıyla modernleşme konusunda önemli bir yol kat ederek dünya siyaset arenasında yer almak, ticari ve kültürel ilişkiler kurmak için 1871'de Batılı devletlere heyetler göndermiş, bu çerçevede Osmanlı İmparatorluğu ile de ilk teması kurmuştur. İki imparatorluk arasındaki temaslar özellikle hanedan mensupları nezdinde II. Abdülhamid döneminde gerçekleşmiştir.¹

Japon hanedanından İstanbul'a ziyaret için gelen ilk kişi İmparator Meiji'nin amcası Prens Komatsu (*Komatsu-no-miya*) Akihito'dur (1846-1903). Prens Komatsu aynı zamanda Japon İmparatorluğu'nda kara kuvvetleri komutanı olarak da görev yapmaktaydı. Ayrıca Prens Komatsu Japonya'daki 1868 yılının "Meiji Islahat Hareketleri"nde büyük rol oynamış önemli bir devlet adamıydı. Amerika, Avrupa ülkeleri ve Çin'i kapsayan büyük bir inceleme gezisine çıkan Prens Komatsu, 29 Eylül-7 Ekim 1887 tarihleri arasında İstanbul'u ziyaret etmiş ve Osmanlı saraylarında ağırlanan ilk Japon hanedan mensubu olarak kaydedilmiştir.

Prens Komatsu Avrupa'da bulunduğu dönemde İstanbul'u ziyaret etme ve Padişah'ın huzuruna

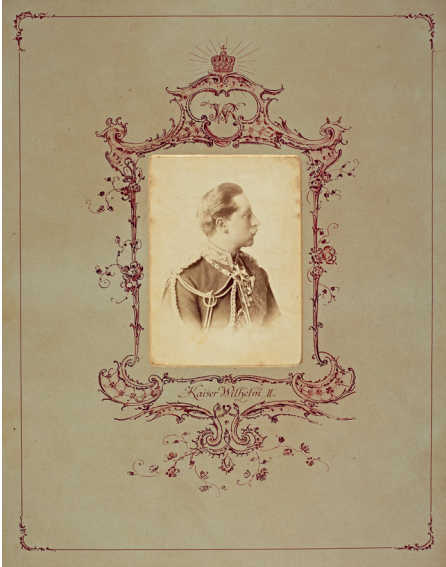

Japon İmparatoru Mutsuhito Mikado Meiji
(Library of Congress)

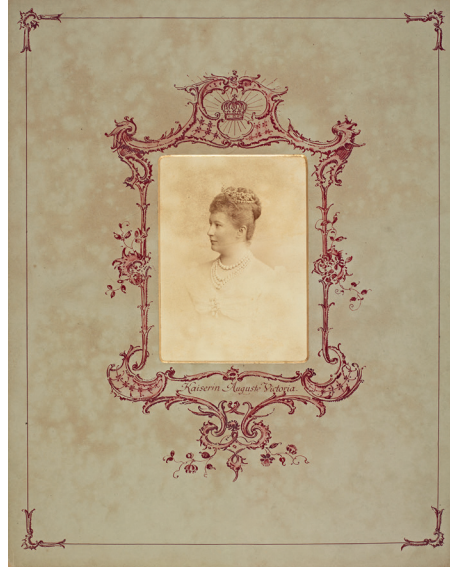

ALMAN İMPARATORU II. WILHELM VE EŞİ İMPARATORİÇE AUGUSTA VICTORIA'NIN ZİYARETLERİ (1889, 1898)

III. Friedrich kısa süren krallığı akabinde 1888 yılında ölünce II. Wilhelm genç bir imparator olarak Almanya'nın başına geçmiştir. II. Wilhelm'in imparator olması Osmanlı-Alman ilişkilerinde yeni bir dönemi başlatmıştır. II. Abdülhamid, 4 Ağustos 1888'de Prusya Krallığı'nın son hükümdarı olarak tahta geçen, II. Wilhelm'e (1888-1918) bir tebrik mektubu ile beraberinde hediyeler göndermiş; İmparator ise Padişah'ın teveccühüne ve hediyelerine teşekkür ederek aynı şekilde karşılık vermiş, ayrıca her iki devlet arasında öteden beri devam eden dostluğun sürekli olmasını dilediğini belirtmiştir.¹ II. Wilhelm dönemi ile birlikte iki ülke arasında dostluk politikasını desteklemek üze-

Alman İmparatoru II. Wilhelm (İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, 91430-0021)

Alman İmparatoriçesi Augusta Victoria (İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, 91430-0015)

İRAN ŞAHI MUZAFFERÜDDİN'İN ZİYARETİ (1900)

Osmanlı İmparatorluğu'nun doğusunda yer alan İran'da 18. yüzyıldan 20. yüzyılın başına kadar hâkim olan Kaçar Devleti, bir Türkmen boyu olan Kaçar Hanedanı (1796-1925) tarafından kurulmuştu.¹

II. Abdülhamid döneminde İstanbul'da ağırlanan önemli konuklardan biri Kaçar Hanedanı'na mensup Muzafferüddin Şah'tı. Muzafferüddin Şah İran'da 1896 ile 1907 yılları arasında hüküm sürmüştür. Hükümdar olarak Muzafferüddin Şah'ın İstanbul'a ilk gelişi 30 Eylül 1900 tarihindedir. Bu ziyaretin ilgi çekici yönlerinden biri de İstanbul'da görkemli bir şekilde ağırlanan Şah'ın neredeyse her anının fotoğraflanarak bir albüm hâline getirilmiş olmasıdır.² Muzafferüddin Şah'ın İstanbul ziyaretinin tüm aşamalarını fotoğraflamak için Saray tarafından, dönemin önemli Türk fotoğrafçılarından Hazım, Behçet, Refet, Zekai ve Sami Beyler resmî olarak görevlendirilmiştir.³ 60 fotoğraftan oluşan Muzafferüddin Şah'ın İstanbul ziyareti albümü bugün hem Yıldız Sarayı'nda bulunan Yıldız Sarayı Fotoğraf Koleksiyonu'nda hem de Tahran Gülistan Sarayı Koleksiyonu'nda muhafaza edilmektedir.⁴

Muzafferüddin Şah çıktığı Avrupa seyahatinden sonra İstanbul'a gelmiştir.⁵ Şah'ın İstanbul'a ziyareti devlet ve halk nezdinde yoğun bir ilgi görmüş, İstanbul basını da bu ziyareti yakından takip etmiştir.⁶

Muzafferüddin Şah Avrupa seyahati dönüşünde İstanbul'a hareket etmiş, Belgrad tren istasyonunda Sultan'ın görevlendirdiği bir Osmanlı heyeti tarafından

Kaçar Şahı Muzafferüddin
(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, 90508-0001)

DİZİN

- I. Alexander (Rus Çarı) 88, 89
I. François 41
I. Maximilan (Kutsal Roma Germen İmparatoru) 30
I. Nikola Petroviç (Karadağ Prensi) 153, 155, 159, 162, 163, 164, 165
I. Umberto (İtalya Kralı) 88, 135, 138, 142, 143, 144
II. Abdülhamid 52, 56, 66, 67, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 80, 81, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 92, 97, 98, 138, 140, 142, 143, 144, 148, 149, 150, 151, 153, 155, 158, 159, 162, 163, 164, 165, 167, 169, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 189, 190, 192, 194, 197, 198, 199, 200, 203, 206, 210, 213, 216, 217, 220, 221, 222, 223, 226, 227, 229, 230, 231, 232, 237, 244, 248
II. Isabel 137
II. Mahmud 43, 44, 45, 53, 54, 66, 88, 97
II. Mahmud Türbesi 198, 225
II. Maximilian (Bavyera Kralı) 63
II. Murad 20
II. Oscar Fredrik (İsveç-Norveç Kralı) 167
II. Selim 34, 40
II. Victor Emmanuel 137
II. Wilhelm (Almanya İmparatoru) 70, 71, 73, 81, 88, 90, 189, 190, 194, 196, 198, 199, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 210, 211
III. Ahmed 33
III. Friedrich 189
III. Mehmed 34
III. Murad 34, 39
III. Napolyon 55, 56, 57, 58, 63, 101, 102, 121, 122
III. Selim 17, 41, 44, 88
III. Vittorio Emanuele (İtalya Kralı) 73, 138, 139, 141, 142, 144
III. Wilhelm (Hollanda Kralı) 63
IV. Friedrich Wilhelm (Prusya Kralı) 63
V. Murad 97
V. Rama (Siyam Kralı) 213
XVI. Louis (Fransa Kralı) 41
1867 Paris Sergisi 58
21 pare top atışı 51, 109, 137, 155, 223
- ### A
- Abdullah Biraderler 66, 109, 113,
Abdurrahim Muhip Efendi 40
Abdülaziz 45, 48, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 66, 88, 97, 98, 102, 109, 114, 115, 117, 118, 119, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 129, 130, 131, 135, 136, 137, 138
Abdülmecid 44, 45, 46, 47, 49, 54, 55, 63, 74, 88, 97, 98, 103, 105, 106, 107, 121,
Abram Stevens Hewitt (ABD Kongre Üyesi) 145, 150, 151
Ad Hoc diploması 13, 41
Adolphus Frederick 106
Ağırlama protokolü 54, 122, 237
Ağırlama/protokol köşkleri 71, 192
Ahırkapı 193
Ahidname 15
Ahmed Ali Paşa (Şeker Ahmed Paşa) 142, 175, 193, 215, 216, 217, 220, 230

- Ahmed Cevad Paşa (Sadrazam) 217, 223, 225
 Ahmed Cevdet Paşa 54, 97
 Ahmed Fevzi Paşa (Çetine Sefiri) 159, 162
 Ahmed Mithat Efendi 176
 Ahmed Tevfik Paşa (Hariciye Nazırı) 248
 Ahmed Vefik Paşa (Sadrazam) 148, 149
 Ahmet Resmî Efendi 41
 Aix-la-Chapelle Konferansı 13
 Akdeniz 199
 Akif Bey (Hereke Fabrikası'nın Müdürü) 206
 Alafranga menü 170, 180, 216
 Alafranga ve alaturka yemek 53
 Alafranga yemek 53, 81, 103, 126
 Alaturka ve alafranga menü 170, 180
 Albay Hüsameddin Bey 142
 Albay Yahya Bey 148
 Albüm 63, 66, 75, 90, 113, 140, 151, 152, 158, 159, 175, 192, 199, 229,
 Aleksandar Obrenović (Sırbistan Kralı) Kral Aleksandar 221, 222, 223, 225, 226, 227
 Alemdağı Kasrı 128
 Alexandra (Danimarka Prensesi) 56, 114, 117, 118, 119
 Ali Aziz Efendi 42
 Ali Galip Paşa 103, 106, 121,
 Ali Nizami Paşa 193
 Âli Paşa (Sadrazam) 118, 123, 127, 130
 Ali Saib Paşa 180
 Alman Çeşmesi 211, 212
 Alman donanması 198
 Alman Hastanesi 197
 Alman Kız Lisesi 203
 Alman Marşı 193, 194, 197, 200, 206
 Alman Sefareti/Almanya Sefareti 190, 193, 203, 206
 Almanya 67, 71, 88, 89, 90, 145, 155, 171, 189, 190
 Amadeo (İtalyan Prensi) 56
 Amerika Birleşik Devletleri 45, 67, 70, 145, 148, 149, 151, 152, 158, 177
 Amerika Millî Kütüphanesi (Library of Congress) 111, 145, 150, 151
 Amerika Millî Müzesi 90
 Ananta Samakhom Sarayı 215
 Anglikan Kilisesi 112, 118
 Arap atı 40, 88, 149, 150
 Ariadne Gemisi 114, 118, 119
 Ârifi Ahmed Paşa (Hariciye Nazırı) 155
 Arşidük Etienne 90
 Arşidük Ferdinand Maximilian (Avusturya İmparatoru'nun kardeşi) 55
 Arşidük Rudolf (Avusturya-Macaristan veliahdı) 73
 Arşidüşes Stephanie 73
 Asâr-ı Tevfik Firkateyni 193
 Askerî geçit 63, 122, 194, 206, 230
 Askerî merasim 198
 Atik Ali Paşa Külliyesi 21
 Atina 45, 67, 142
 Augusta Victoria (Alman İmparatoriçesi) 71, 73, 89, 189, 197, 198, 200, 204, 207, 208, 209, 210, 211
 Austerlitz Zaferi 40
 Avrupa seyahati 122, 216, 229
 Avrupai 73, 215, 217
 Avusturya 30, 40, 41, 54, 55, 57, 63, 88, 90, 97, 117, 145, 155, 180
 Avusturya Vapuru 178
 Avusturya-Macaristan 56, 67, 73
 Aya İrini Silah Müzesi 111, 112
 Ayasofya Camii 79, 80, 112, 117, 128, 148, 162, 179, 194, 198, 216, 225, 240, 241, 244,
 Ayastefanos Antlaşması 145
 Ayazpaşa 203
 Ayşe Osmanoğlu 144, 232, 237
 Aziziye Zırhlısı 123
- B**
- Bâb-ı Seraskerî 105, 138, 180
 Babıalı 42, 43, 49, 89, 105, 107, 179,
 Babüsselam 25
 Bağdat Köşkü 117
 Bahriye Nezareti 164
 Bakırköy 196, 230, 248
 Bakırköy Bez Fabrikası 230
 Balkanlar 153
 Balmoral Şatosu 66
 Balo 55, 57, 58, 61, 63, 89, 105, 118,
 Baltalimanı Sahilsarayı 121

- Bangkok 216
 Bar Limanı 159
 Baron Marshall (Almanya Elçisi) 203
 Bayezid Camii 112
 Bayıldım Kasrı 130
 Bayramlaşma (Muayede) 69
 Bebek Stefan (Macar Kralı) 35
 Behçet Bey (Fotoğrafçı) 229
 Belçika 55, 57, 63, 67, 145, 158
 Belgrad 142, 221, 229, 248,
 Belgrad Belediye Başkanı 226
 Belgrad İstasyonu 222
 Benedicto (Milano Elçisi) 20
 Berlin 42, 43, 45, 66, 67, 190, 211, 213
 Berlin Antlaşması 153
 Berlin Sarayı Sanayi-i Nefise Dairesi 198
 Berlioz 197
 Bernadotte Kütüphanesi 176
 Beşiktaş 171, 180
 Beşiktaş Sarayı 117
 Bertrandon de la Broquière, (Fransız
 Seyyah) 20
 Beyaz Kule 222
 Beyazıt Camii 198
 Beykoz 123, 129, 131
 Beykoz Kasrı 71, 127
 Beylerbeyi Sarayı 49, 54, 56, 71, 103,
 104, 105, 107, 118, 123, 124, 125,
 127, 128, 129, 130, 131, 138, 197
 Beylerbeyi Vapuru 163, 244, 248
 Beyoğlu 53, 54, 123, 197, 200, 225, 226
 Beyoğlu Ermeni Katolik Kilisesi (Surp
 Asdvadzadzin Ermeni Katolik Kili-
 sesi) 130
 Beyoğlu Meryem Ana Kilisesi 123
 Beyoğlu Protestan Kilisesi 196
 Beyrut 145, 109
 Bidar Kadın (II. Abdülhamid'in hanımı)
 143
 Bizans 14, 16
 Bizans surları 197
 Bizet 197
 Boğaz 70, 118, 124, 127, 137, 159, 165,
 196, 199, 206
 Boğaziçi 130, 137, 155, 159, 215,
 Boston Daily Globe 149
 Brezilya 67
 Brüksel 45, 67
 Buckingham Sarayı 57, 58
 Budapeşte 248
 Burma 145
 Bursa 40, 126, 142
 Krizantem Nişanı 181, 186
 Büyük Mabeyin 73, 195, 203, 223, 237
 Büyükkada 175
- C**
 Çağaloğlu 244
 Camlı Köşk 129
 Cemil Paşa 128, 129
 Chakri hanedanı 213
 Charles Abel Douay 128
 Chopin 197
 Cornelis Calkoen (Hollanda Elçisi) 32,
 33
 Cuma selamlığı 73, 74, 75, 112, 117,
 129, 162, 169, 192, 206, 216, 225
 Cülus 17, 69, 159, 162
- Ç**
 Çadır Köşkü 73, 168
 Çamlıca 130
 Çamlıca Tepesi 197
 Çanakkale (Kale-i Sultanî) 48, 109, 118,
 123, 136, 138, 162, 193, 198, 199
 Çanakkale Boğazı (Bahr-ı Sefid Boğazı)
 121, 123, 124, 155, 193, 223
 Çemberlitaş 21
 Çırağan Sarayı 66, 128, 131
 Çiftesaraylar (Salıpazarı Sarayı) 114,
 115, 116, 117, 118
 Çin 52
 Çit Kasrı 73
- D**
 Daimî elçi 17, 18, 18, 42, 43, 102
 Danilo Nişanı 155, 164, 165
 Danimarka 56, 67, 114
 Danzing Vapuru 193
 Darphâne-i Âmire 180
 Dârülharp 15, 16
 Dârülislam 15, 16
 Dârülsulh 16
 David von Ungnad 30

- Davutpaşa Kışlası 105
 De Bourée (Fransa Elçisi) 123
 Devlet Giray (Kırım Hanı) 24
 Divan Yolu 225
 Dîvân-ı Hümâyûn 20, 21, 31, 40, 43, 48
 Dizbağı Nişanı (Order of the Garter) 63
 Doğu gezisi 109, 110, 142
 Doktor Peraziç 162
 Dolmabahçe Rıhtımı 198, 225
 Dolmabahçe Sarayı 47, 48, 49, 66, 68,
 70, 114, 115, 117, 119, 124, 126,
 127, 129, 130, 136, 155, 162, 164,
 169, 175, 180, 193, 194, 197 198,
 200, 203, 206, 210, 211, 215, 216,
 220, 226, 244
 Dolmabahçe Sarayı, Hazine Kapısı 47
 Dolmabahçe Sarayı, Muayede Salonu
 48, 69
 Dolmabahçe Sarayı, Mâbeyn-i Hümâyûn
 109
 Donanma-yı Hümâyûn 121
 Dover Limanı 57
 Draga Maşın (Sırp Kraliçesi) 221
 Dragoman 25, 56
 Dubrovnik 17
- E**
- Ebubekir Ratib Efendi 41
 Edirne 70, 230, 248
 Edirne İstasyonu 230
 Edirne Sarayı 20
 Edmund Burke 13
 Eflak-Boğdan voyvodaları 17
 Egzotik ağaçlar 80
 Elbise-i Atıka Müzesi 112
 Elçi alayı 26, 29
 Elçi Hanı 21, 22
 Elçi kabulü 17, 20, 30, 32, 34
 Elena/Jelena (Karadağ Prensinin kızı,
 Vittorio Emanuele eşi) 142, 143,
 144
 Elize Sarayı 58
 El-kâdimu yûzaru 17
 Elkas Mirza (Safevi Elçisi) 23
 Élysée Sarayı 57
 Eman 15, 16, 20
 Emirgân 159, 163
 Emirgân Yalısı/Sahilhanesi 159, 162,
 164
 Emperyal Otel 222
 Erdel beyleri 17
 Ertuğrul Firkateyni 186, 187
 Ertuğrul Süvari Alayı 70, 92, 93, 193,
 194, 203, 231
 Eski Yunan 13, 18
 Eugene Schuyler (ABD elçilik kâtibi)
 148
 Eugénie de Montijo (Fransa İmparato-
 riçesi) 56, 57, 66, 121, 122, 123,
 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130,
 131, 133
 Eyüp 197, 198
 Eyüp Sultan 203
- F**
- Fairmount Park Philadelphia 149
 Fatih Camii 198
 Fatih Sultan Mehmed 16, 30, 32
 Fausto Zonaro 92, 93, 199, 211
 Felemenk 17, 54, 81, 170
 Fener İskelesi 225
 Fenerbahçe 15
 Ferdinand (Bulgaristan Prensi) 90
 Ferik Mustafa Paşa 109
 Ferik Raşid Paşa 193
 Feriye Sarayı 53, 103, 106
 Fetanfer Kalfa 143
 Feth-i Bülned Korveti 193
 Fevkalade elçi 17
 Filistin 168
 François d'Orléans (Fransa Kralı Louis-
 Philippe'nin üçüncü oğlu, Joinville
 Prensi) 54
 François de Noailles 40
 Fransa 16, 17, 25, 40, 41, 42, 53, 54, 55,
 56, 57, 67, 89, 101, 102, 103, 106,
 117, 121, 122, 124, 126, 130, 131,
 145, 155
 Fransa Millî Kütüphanesi Arşivi 41
 Fransa/Fransız Sefarethanesi 55, 130
 Fransız aşçı 53, 81
 Fransız İhtilali 41, 42
 Fransız usulü 171
 Fransız üslubu 127

- Fransız yemeği 53, 87, 126
 Fransızca 86, 87, 117, 127, 198, 225
 Franz Joseph (Avusturya İmparatoru) 56, 63, 88
 Franz Xaver Winterhalter 121
 Friedrich Wilhelm Nikolaus Karl (Prusya veliahdı) 56, 63
 Fuad Paşa (Sadrazam) 112
 Fuat Vapuru 164
- G**
- Galata 15, 25
 Galata Köprüsü 200
 Galebe Divanı 30
 Galib Bey (Teşrifât-ı Hâriciye Muavini) 159, 200, 230
 Gare de Lyon 57
 Garibaldi şenlikleri 53
 Gayriresmî seyahat 54, 109, 167, 213
 Gazi Ahmed Muhtar Paşa 140
 Gazi Osman Paşa 86, 155
 Gelibolu 103, 105
 General Beale 149
 General Chambers (ABD Askerî Ateşesi) 148
 General Grant (Amerikan eski başkanı) 73, 148, 149, 150
 General Kent 86, 87
 General Zdravkoviç 223
 George William Frederick Charles (Cambridge Dükü) 55, 101, 106, Giuseppe Donizetti 44
 Goltz Paşa 193
 Göksu (Küçükü) Kasrı 71, 113, 128, 129, 138, 155, 179, 180
 Göksu Deresi 117
 Grandük Aleksî Aleksandriyeviç (Rus Çarı'nın oğlu) 56
 Grandük Konstantin (Rusya İmparatoru'nun kardeşi) 55
 Guatelli Paşa 115
 Guildhall 58, 61
 Guillaume Berggren 99, 175
 Güneydoğu Asya 67
- H**
- Hademe-i Hümâyün 195
 Haliç 15, 112, 148, 217
 Halil Rıfat Paşa (Sadrazam) 230, 232
 Hamidiye Camii 73, 192
 Hamidiye Etfal Hastanesi 142, 143
 Hamidiye Marşı 195, 197, 203, 223
 Hamidiye Sanayi Mektebi 222
 Hanedan üyeleri 40, 49, 52, 54, 55, 56, 69, 80, 88, 97, 98, 135, 167
 Harbiye Mektebi 163, 197, 217, 220
 Harem 49, 69, 73, 118, 122, 125, 126, 143, 163, 197, 244
 Hariciye Nezareti 43, 45, 67, 106, 180
 Hariciye teşrifatçısı 48, 49
 Has Bahçe 74, 244
 Hasan Hüsnü Paşa (Bahriye Nazırı) 200
 Hatıra madalyonu 63
 Haydarpaşa İngiliz Mezarlığı 113
 Haydarpaşa Rihtımı 204, 205
 Hayfa 210
 Hayriye İstimbotu 223
 Hayvanat bahçesi 80
 Hazım Bey (Fotoğrafçı) 229
 Hazîne-i Hâssa 121, 158, 192, 193, 206
 Hazîne-i Hümâyün (İmparatorluk Hazinesi) 25, 162, 171, 216
 Hella Zırhlısı 199
 Herbert von Bismarck 193, 195, 197
 Hereke 90, 164, 206, 207, 209
 Hereke Fabrika-i Hümâyunu (Hereke Fabrikası) 90, 206, 208, 211
 Hereke İstasyonu 206
 Hereke Köşkü 90
 Heybeliada 217
 Heybeliada Deniz Okulu 218
 Hırvanî 43
 Hilâl nişanı 88
 Hilat 31, 32, 43
 Hindistan 67, 145
 Hipodrom 148
 Hobart Paşa 148
 Hohenzollern Yatı 193, 199
 Hollanda 32, 33, 56, 63, 67, 145, 180
 Horace Maynard (ABD Elçisi) 148
 Hünkâr İskeleyi Köşkü 130
 Hüseyin (Aşçı) 53

I

Ihlamur Kasrı 71
 Illustrierte Zeitung 199
 Islahat Fermanı 55
 İstabl-ı Âmire 78, 80, 111, 118, 149,
 163, 175, 180, 226, 244

İ

İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi 47, 48,
 50, 56, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77,
 78, 79, 80, 81, 83, 99, 111, 112,
 115, 116, 124, 131, 133, 136, 141,
 143, 156, 158, 160, 163, 170, 172,
 173, 174, 178, 187, 189, 191, 195,
 197, 199, 200, 201, 203, 204, 205,
 207, 208, 209, 210, 212, 214, 218,
 220, 222, 223, 226, 229, 231, 232,
 233, 234, 235, 236, 238, 239, 240,
 241, 242, 245, 247
 İadeziyaret 49, 71, 111, 122, 136, 175,
 186, 194, 216, 225, 237
 İbrahim Afif 42
 İftihar nişanları 88, 89, 163, 165,
 İkdam 199, 206
 İmparatoriçe Teutonia 203
 İmtiyaz nişanı 88, 90, 140, 163, 171,
 186, 223
 İncesaz takımı 192, 232, 237
 İngiliz bahçe stili 80
 İngiliz donanması 57
 İngiltere 17, 25, 34, 40, 46, 55, 56, 57,
 63, 67, 86, 89, 90, 91, 101, 102,
 106, 109, 111, 113, 114, 117, 129,
 145, 148, 155, 163, 180, 197,
 İngiltere Büyükelçiliği 111, 112, 115,
 118
 İngiltere Donanma Müzesi 107
 İran 56, 67, 73, 158, 229, 230, 232, 237,
 244, 248,
 İran halısı 40
 İran Marşı 230, 237, 248
 İran Mektebi 244
 İran müziği 232, 237
 İran Sefarethanesi 237, 238
 İskender Korveti 222, 223
 İskenderiye 140

İsmail Ferruh 42
 İspanya 41, 67, 89, 137, 158
 İspanya Kralı 66, 137, 145
 İstanbul Şehremini 226
 İsveç Krallığı 167
 İsveç Millî Müzesi 44
 İsveç ve Norveç 167, 168, 169, 170, 171,
 172, 173, 174, 175, 176
 İsviçre 67
 İtalya 16, 67, 73, 88, 135, 136, 137, 138,
 140, 143, 144, 145, 158
 İtalya Sefarethanesi 136
 İtalyan hanedan üyeleri/mensupları 135,
 137
 İtalyan şehir devletleri 13, 135
 İzmir 40, 103, 135, 145,
 İzmir Limanı 103
 İzmir Vapur-ı Hümâyunu 159
 İzzeddin Vapur-ı Hümâyunu 155, 156,
 169, 175, 193, 199, 222, 230, 231

J

J. Ann Cox 89
 J. Lewis Farley (İngiliz gazeteci) 123
 James Robertson 52
 Japon hanedanı 177
 Japonya 67, 70, 145, 177, 178, 181, 186
 Jean Baptiste Vanmour 29, 30, 32, 33
 Jesse 145

K

Kabataş 196
 Kabul merasimi 31, 33, 49, 142, 143
 Kaçar Devleti 229
 Kadıköy 118, 197
 Kağthane 175, 197
 Kahire 140
 Kaiser Zırhlısı 193
 Kaiserhoff Oteli 190
 Kale Kapı Mevlevihanesi 112
 Kâmil Bey (Teşrifatçı) 128
 Kâmil Paşa (Sadrazam) 180, 195
 Kanlıca 112
 Kanuni Sultan Süleyman 17, 21, 41
 Kapalı Çarşı 80, 112, 118, 128, 148, 175,
 19, 217, 226

- Karaca Paşa (Stockholm ve Lahey Sefiri) 175
- Karadağ 67, 142, 153, 154, 155, 158, 159, 162, 163, 164, 165
- Karadağ millî marşı 162
- Karadağ Sefarethanesi 160
- Karadeniz 137, 193
- Karakol Vapuru/Gemisi 164, 169, 175, 230
- Karaköy 200
- Karhane-i Âmire 171
- Kariye Camii 198
- Karl Eitel Friedrich (Romanya Prensi) 56
- Karlofça Antlaşması 42
- Karşılıklı temsil 13, 15, 16, 17
- Kazdar Burnu 105
- Kılıç alayı töreni 47
- Kılıç kuşanma merasimi 68
- Kırım Hanı 17, 24
- Kırım Savaşı 45, 54, 55, 101, 105, 106, 107, 112, 121
- Kırım'ı Anma Kilisesi 118
- Kız Kulesi 196
- Kitap diplomasisi 151
- Komatsu Nomiya Akihito (Japon Prensi) 177, 178, 179, 180, 181, 186
- Konser programı 196
- Konsolosluk 45, 67, 222
- Konstantin Musurus Paşa (Londra Sefiri) 193
- Konstantin Nikolayeviç (Rus Prensi) 54
- Kont Barbolini 138
- Kontes Brockdorff 203
- Kotor Limanı 153
- Köprülü Fazıl Ahmed Paşa (Sadrazam) 40
- Kral III. George 106
- Kraliçe Elizabeth 34
- Kraliçe İzabela 35
- Kraliçe Victoria 57, 64, 106
- Kudüs 80, 109, 140, 141, 145, 198, 210
- Kumkale 199
- Kumkapı 200
- Kuruçeşme Neşetabad Sarayı 102, 103, 105
- Kutadgu Bilig 19
- Kutsal Roma Germen İmparatorluğu 30, 34
- Kuzey Afrika 67
- Küçük Mabeyin 73, 232
- L**
- L'illustration 53, 57, 58, 104, 125
- Lady Layard 89
- Lahey 45, 175
- Le Monde Illustré 123, 128, 129
- Légion d'honneur nişanı 55, 63
- Lehistan 16
- Leopard ve Linden Tree 149, 150
- Leopold (Belçika Kralı) 55, 63
- Lokman, Şehinşahname 39
- Londra 21, 42, 43, 45, 58, 61, 62, 63, 66, 67, 109, 193
- Lord Raglan (İngiliz Mareşal) 101, 106, 107
- Lord Salisbury 90
- Loreley Gemisi 206
- Luid Kumpanyası 193
- Lyon Garı 58
- M**
- M. Paul Deschanel (Fransız Meclis Başkanı) 92
- Mabeyinci Emin 199
- Mâbeyn-i Hümayun 106, 109, 162, 163, 175, 180, 194, 195, 244
- Madam Markiz Dodilla Mantilya 89
- Madrid 45
- Mahmudiye Kalyonu 137
- Mahmudiye Zırhlısı 118
- Mahmutpaşa 217
- Malta 110, 145
- Malta Köşkü 206
- Maria Vittoria (İspanya Kraliçesi) 138
- Marko Vido (Sofracıbaşı) 149
- Marmara Vapuru 164
- Marsilya 57, 103
- Martha 118
- Matbah-ı Âmire 192
- Matmazel Nayikom 159
- Mecîdî nişanı 63, 88, 155
- Mecidiye nişanı 86, 223
- Mehmed Şevket Efendi 165

- Mehmed Tevfik Efendi 165
 Mehmet Rauf Paşa (Harbiye Nazırı) 145
 Meksika Kartalı 63
 Mekteb-i Fünûn-ı Bahriye 217
 Mekteb-i Fünûn-ı Harbiye-i Şâhâne 226
 Mekteb-i Hukuk-i Şâhâne 225
 Mekteb-i Mülkiyye 225
 Mekteb-i Sultânî 226
 Mekteb-i Tıbbiyye-i Askeriye 225
 Mendelssohn 197
 Merasim Dairesi 71, 72, 73, 83, 142,
 191, 192, 193, 194, 197, 198, 199,
 201, 203, 215, 216, 217, 225, 232,
 237, 244
 Merasim-i teşrifatiye defteri 153
 Mıgırdıç Ağa (Hazîne-i Hassa kuyumcu-
 su) 193
 Mısır 80, 109, 119, 122, 138, 140, 145,
 180
 Milan (Eski Sırp Kralı) 226
 Millî Saraylar 68, 88, 90, 175, 186, 215
 Millî Saraylar Koleksiyonu 86
 Millî Saraylar, Dolmabahçe Sarayı Müze-
 si Arşivi 68
 Millî Saraylar, Resim Müzesi 93, 211
 Miralay Bevil 121
 Miralay Hakkı Bey 179, 180
 Miralay İzzet Bey 180
 Miralay Tevfik Bey 159
 Mirliva Rıfat Paşa 159
 Mitar Bakiç 162
 Moltke 86
 Mora isyanı 43
 Moskova 213
 Mozart 197
 Mösyö Charles Puigget 162
 Mösyö Gavro Vukoviç 159, 162
 Mösyö Lube 89
 Mösyö Marco Vido 126
 Mösyö Martinoviç 159
 Mrs. Max Müller 86
 Muahede 42
 Muayede merasimi/töreni 47, 48, 69
 Mudanya 142
 Muhib Efendi (Paris'teki Osmanlı elçisi)
 44
 Museum of King Nikola 164
 Mustafa Fazıl Paşa 129
 Mutsuhito Mikado Meiji (Japon İmpara-
 toru) 177, 180, 181, 186
 Muzafferüddin Şah (İran Şahı) 229, 230,
 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237,
 238, 239, 240, 241, 244, 245, 247,
 248
 Muzakı-yi Hümâyün 44, 70, 115, 192,
 194, 248
 Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyün 226
 Münir Paşa 86, 87
 Müşir Gazi Osman Paşa 155
 Müze-i Hümâyün 80, 81, 197, 216, 225
- N**
 Naile Sultan 197
 Naime Sultan 194
 Nakkaştepe 230
 Nâme-i hümâyün 40
 Napoli 45, 136, 138, 139, 142
 Napolyon Bonapart (Fransa Kralı) 101
 Nasireddin Kaçar (İran Şahı) 56
 National Museum of Montenegro 155,
 164
 National Portrait Gallery 106, 135, 138,
 167
 Naum Tiyatrosu 53, 54, 117, 118, 123
 Nelson (İngiliz Amirali) 88
 Nemçe 17
 Neofitos (Fener Rum Patriği) 225
 New York 149
 New York Limanı 149
 Nişân-ı Âli Osmanî 175
 Nişân-ı Âli-i İmtiyâz 88
 Nişân-ı Osmânî 63, 88, 138, 140, 163,
 164, 165, 168, 179
 Nişân-ı Şefkat 87
 Nişantaşı 179, 217, 225
 Nişantaşı Camii 169
 Nizam-ı Cedit 41
 Nizamülmülk 19
 Nuruosmaniye Camii 194
 Nusret Paşa 175
- O**
 Ohannes Efendi (Hazîne-i Hâssa Nazırı)
 206

Opera 54, 63, 118, 198
 Orléans Dükü ve Düşesi 90
 Orta Asya 14, 142
 Orta oyunu 232, 237
 Ortaköy Camii 230
 Ortaköy İskelesi 230, 244, 248
 Osborne Vapuru 109, 110, 114
 Oslo 176
 Osman Hamdi Bey 225
 Osmaniye Zırhlısı 123
 Osmanlı mutfağı 53, 159, 171
 Osmanlı yemeği 53, 127
 Oswald Walters Brierly 110, 119

Ö

Ömer M. Koç Koleksiyonu 46, 51, 61, 91, 114, 153, 221

P

Pall-Mall 42
 Papa XIII. Leo 145
 Paris 42, 43, 44, 45, 53, 56, 57, 58, 59, 67, 102, 122, 123, 126, 127, 128, 129, 144, 178
 Paris Antlaşması 45, 55
 Paşa Kapısı 40
 Patrikhane 162
 Patrikhane Kilisesi 225
 Pera 111, 130, 148,
 Pera Müzesi 26, 29, 30, 32, 33, 42
 Pertev Piyale Yatı 118, 123, 124
 Pertevniyal Valide Sultan 125
 Pire 149
 Pire Limanı 164, 220
 Poligon-ı Hümayun 227
 Polonya 17
 Portekiz 67
 Portekiz Burç ve Kılıç Nişanı 63
 Prens Adalbert 55, 63
 Prens Albert 63, 109, 119
 Prens Alexandru Ioan Cuza 55
 Prens Amedeo 135, 137, 138
 Prens Bismark 63
 Prens Butera (II. Maximilian) 43
 Prens Carl (İsveç-Norveç Veliht Prensi) 168, 169

Prens Chirapravati Voradej/Prens Chira 213, 216
 Prens Damrong 213, 215, 216, 217, 219
 Prens Danilo 153
 Prens Eugen (İsveç-Norveç Prensi) 168, 175
 Prens Heinrich 193, 195
 Prens Henry (Felemenk Kralı'nın oğlu) 54
 Prens Konstantin 190
 Prens Leopold 55
 Prens Mirko 155, 162, 163, 165
 Prens Napolyon (Napoleon-Jérôme Bonaparte/Jérôme Napolyon) 55, 101, 102, 103, 104, 106
 Prens Umberto 135, 136, 137
 Presnes Lundeburg 89
 Presnes Milena 155, 158, 159, 162, 163, 165
 Presnes Sofi 190
 Presnes Yoriko (Japon Presnesi) 177, 178, 180
 Presault 40
 Protokol köşkü 71, 192
 Protokol kuralları 17, 123
 Prusya 41, 56, 57, 63, 138, 189

R

Rafet Paşa (Mirliva) 140
 Raimondo D'Aronco 199
 Rami Kışlası 105
 Randolph Huntington 150
 Rauf Paşa 131
 Refet Bey (Fotoğrafçı) 229
 Refia Sultan (II. Abdülhamid'in kızı) 143
 Reisülküttablık 43
 Resim koleksiyonu 244
 Resmî ağırlama 45, 178
 Resmî davet 57, 225
 Resmî uğurlama töreni 164, 179, 227
 Resmî veda töreni 113, 220
 Resmî ziyafet (ziyafet-i seniyye) 118, 126, 127, 164, 206
 Resmigeçit 105, 127, 129, 130, 210, 225,
 Reşid Paşa (Hariciye Nazırı) 54, 103
 Rıza Bey (Çetine Sefiri) 153
 Rijeka 159

Roma 14, 30, 45, 67, 101, 142, 144

Roma İmparatorluğu 13

Romanya 55, 67, 159

Royal Collection Trust / © Her Majesty

Queen Elizabeth II 2022 31, 54,
64, 107, 109, 110, 111, 113, 114,
137, 167, 168

Rubens Manasie 44

Rus Saint André Nişanı 63

Rusya 16, 17, 55, 67, 90, 101, 117, 129,
145, 155, 213, 248

S

Sabah gazetesi 215, 217

Safiye Sultan 34

Said Paşa (Hariciye Nazırı) 179, 223

Said Paşa (Şûrâ-yı Devlet Reisi) 230, 248

Saltanat arabaları 114, 194, 232, 244

Saltanat kapısı 48, 70, 194

Saltanat kayığı 124, 197, 210, 230, 248

Sami Bey (Fotoğrafçı) 229

Samuel S. Cox 89

Sanayi-i Nefise Mektebi 197, 216

Saray menüleri 81, 126, 127

Saray mutfağı 53, 81, 103

Saray müziği 86

Saray orkestrası 69

Saray protokolü 69

Saray ressamaları 44, 90

Saray tiyatrosu 74, 198, 217

Sarayburnu 21, 114, 128, 223

Sarây-ı Hümayun 54, 97, 192

Sardinya Krallığı 136, 138

Sarkis Balyan 66, 125, 192

Savoie Hanedanı 136

Seddülbahir 199

Sekizinci Milletlerarası Oryantalist
Kongre 176

Selamlık (Set) Köşkü 73, 76, 192

Seyir Köşkü 123, 129, 130, 131, 133

Selamlık merasimi 216

Selamlık resmi 180, 225

Selamlık töreni 112

Selanik 222, 227

Selanik İstasyonu 222

Selim Paşa 171

Selimiye 15

Selimiye Kışlası 196, 197, 248

Seraphim Nişanı 175

Seraskerlik 117, 149, 198

Sèvres Porselen Fabrikası 131

Seyyid Ali 42

Sırbistan 67, 221, 222, 223

Sırbistan Marşı 223

Sırbistan Sefareti 225

Silivrikapı 197

Sir Clare Ford (İngiltere Sefiri) 87, 90

Sir Finch (İngiliz elçisi) 40

Sirkeci Garı 70

Sirkeci İskelesi 244

Sivastopol 119

Siyam 70, 145, 213, 214, 215, 216, 217,
220

Siyam hanedan mensupları 213

Siyam Kraliyet Sarayı 215

Siyasetname 19

Sofya 248

Sokullu Mehmed Paşa (Sadrazam) 40

Sophia Wilhelmine Marianne Henriette
(İsveç-Norveç Kraliçesi) 167

St. James Sarayı 42

St. Olav Nişanı 168

St. Petersburg 45, 67

Stephan Gerlach 31

Stockholm 175, 176

Stockholm Kraliyet Sarayı 176

Sultan Ahmed Cami 117, 179, 216, 225

Sultan Mahmud Köşkü 112

Sultan Mahmud Türbesi 128, 162

Sultan V. Mehmed Reşad 92, 98

Sultanahmet meydanı 148, 211, 212

Sultaniye Vapuru/Yatı 56, 123, 124, 142,
193, 206, 222, 223, 227

Suriye 80, 140, 168, 198, 210,

Surname-i Vehbi 37

Süleymaniye Cami 112, 128, 198

Süleymanname 23, 24, 35

Sürekli elçi 17, 41

Süveyş Kanalı 56, 122, 131, 137, 138

Ş

Şadiye Osmanoğlu 73

Şahin Vapuru 217

- Şahkuli Han 34
 Şakir Paşa (Harbiye Müşiri) 248
 Şale Kasrı/Köşkü 71, 73, 142, 170, 171, 175, 192, 219, 223, 232, 234, 235, 236, 244
 Şale Kasrı ve Merasim Daireleri 71, 72, 142, 191, 199, 232, 237, 244
 Şam 109, 145
 Şark usulü 176
 Şef İspanyol Aranda Paşa 197
 Şefkat Nişanı 87, 88, 89, 90, 155, 163, 165, 171, 179
 Şehzade Abdülkadir Efendi 142, 230
 Şehzade Burhaneddin Efendi 162
 Şehzade İbrahim Tevfik Efendi 230
 Şehzade Mehmed Selim Efendi 165
 Şehzade Murad 56, 128, 130
 Şehzade Yusuf İzzeddin Efendi 126
 Şirket-i Hayriye 193
- T**
- Tahmasb (Safevi Şahı) 34
 Tahran 45 67, 248
 Tahran Gülistan Sarayı 229
 Taif Vapuru 109, 136
 Tali'a Vapuru 220
 Talimhane Kasrı 73, 76, 192,
 Tanzimat dönemi 43, 45, 81, 135
 Tanzimat Fermanı 45, 55
 Tanzimat reformları 66
 Tarabya Alman Sefareti 206
 Tasvir-i hümayun 43
 Tayland Krallığı 213
 Tercüman 21, 25, 30, 33, 34, 42, 43, 48, 86, 87, 122, 127, 148, 162, 216, 220, 232
 Tercüme odası 43, 45
 Tersâne-i Âmire 109, 112, 137, 138, 217
 Teşrifat defteri 68, 85, 126, 154, 168, 169
 Teşrifat kaideleri 68, 98, 155
 Teşrifat Salonu 210
 Teşrifât-ı hariciye 45, 159, 164, 180, 223, 230
 Teşrifât-ı kadime 17
 Tevfik Paşa (Hariciye Nazırı) 162, 164, 248
- The London Gazette 42
 The Smithsonian Institution 151
 The Times 42, 114
 The True Briton 42
 Thomas Dallam 34
 Tiflis 142
 Tiyatro 53, 54, 69, 74, 117, 118, 121, 123, 135, 143, 198, 216, 217, 232, 237
 Tokyo 186
 Tophane Camii 112
 Tophane İskeleyi 239
 Tophane Kasrı 49, 52, 112
 Tophane Silahhanesi 179
 Tophâne-i Âmire 137, 163, 206, 223, 226
 Topkapı 197
 Topkapı Sarayı 17, 18, 20, 25, 30, 32, 47, 80, 112, 117, 124, 128, 162, 175, 197, 216, 225
 Torino 45, 136
 Toulon 56, 57
 Tarabya 163
 Trieste 101
 Tuileries Sarayı 40, 56, 57, 123
 Turhan Hüsnü Paşa 144
 Turhan Paşa 159, 162, 248
 Türk hamamı 117, 125
 Türk yemekleri 126, 127, 206
 Türkçe 30, 87, 127, 151, 232
 Türkistan 67
 Türkmen boyu 229
- U**
- Ulufe Divanı 30
 Uluslararası Paris sergisi 56, 57
 Ulysses Grant 145
 Umberto (İtalyan veliht prensi) 55, 135, 136, 137
 Umur-ı Hariciye Nezareti 43
 USS Vandalia Gemisi 145, 146, 148, 149
- Ü**
- Ürdün 80, 140
 Üsküdar 15

V

Perestu Kadın (Valide Sutan) 163
 Varna 105, 107, 126, 142, 163, 169, 175, 178
 Vasfi 90
 Vasıf Efendi 41
 Vaşington 45, 67
 Veli Efendi Sahrası 137
 Venedik 17, 118, 122, 199
 Venedik balyosu 16
 Venedik elçileri 25
 VI. Mehmed Vahdeddin 92, 98
 VII. Edward (Prens Albert Edward) 55, 56, 57, 66, 109, 110, 112, 114, 116, 117, 118, 119
 Victor II. Emmanuel 136
 Viyana Kongresi 13
 Viyana Milli Kütüphanesi 22
 Viyana Sefareti 221

W

W. and D. Downey 66
 Weber 197
 Wellington Dükü 86
 William Frederick Henry (Hollanda Prensi) 56
 William Henry Bartlett 21
 William Howard Russel 114, 115, 117, 118
 William Pitt 42
 Windsor Şatosu 57

Y

Yabancı hanedan üyeleri 49, 52, 54, 55, 56, 68, 70, 80, 88, 97, 98, 136
 Yazlık saray 125
 Yedikule 197
 Yeni yıl tebriği 69
 Yeniçeriler Müzesi 117
 Yıldız Çini Fabrika-i Hümayunu 74, 75, 77, 90, 163, 244
 Yıldız Hamidiye Camii 73, 192

Yıldız Kasrı 121, 128, 179
 Yıldız Korusu 75, 244
 Yıldız Köşkü 131, 138
 Yıldız Sarayı 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 86, 98, 142, 148, 149, 150, 155, 159, 162, 163, 168, 169, 170, 171, 175, 178, 180, 186, 190, 194, 195, 197, 198, 199, 201, 203, 210, 215, 216, 217, 220, 223, 225, 226, 229, 231, 232, 237, 244
 Yıldız Sarayı, Acem Köşkü 73, 231, 232, 244
 Yıldız Sarayı, hususi daire 68
 Yıldız Sarayı Kütüphanesi 77
 Yıldız Sarayı Silahhane 198
 Yıldız Sarayı Tiyatrosu 69, 237
 Yıldız Sarayı, Silah Müzesi 77
 Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi 41
 Yokohoma 186
 Yunan Kurtarıcı İsa Nişanı 63
 Yunanistan 67, 122, 149, 158, 164, 213, 220
 Yusuf Ağâh Efendi 40, 42
 Yusuf Has Hacib 19
 Yusuf İzzeddin Efendi 56, 126
 Yüksekaldırım 200
 Yüz pare top atışı 121, 193

Z

Zekai Bey (Fotoğrafçı) 229
 Zeytinburnu fabrikaları 137
 Ziyafet 30, 31, 41, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 58, 62, 68, 69, 73, 80, 81, 86, 87, 97, 103, 105, 107, 113, 117, 118, 119, 125, 126, 127, 129, 130, 136, 137, 142, 149, 153, 154, 158, 162, 163, 164, 170, 171, 179, 180, 192, 194, 195, 196, 197, 203, 206, 210, 216, 217, 222, 223, 225, 232, 237, 244
 Ziyafet salonu 49, 80, 117, 162, 180, 194, 210